

Ivan Milanović Litre

Žedni pokraj vode (1)

Zemlju zovemo plavim planetom zbog činjenice što je 75% njezine površine pokriveno vodom. Od toga slane je vode 97,5%, a manje od 1% od ukupne pitke vode na raspolaganju nam je za uporabu. Da nam stvar bude još jasnija, kažimo to ovako: od svakih sto litara vode, manje od pola čajne žlice pitke vode dostupno nam je za uporabu. No, to nije sve.

Plavi planet - žedni planet

Najgore tek predstoji: zalihe se pitke vode smanjuju. Razlog tome neki vide u klimatskim promjena, drugi u onečišćenju vode a treći u njezinom neravnomjernom korištenju i rasipanju. Koje li ironije: pored toliko vode, plavi planet čini se postaje sve više žedni planet. Može li nas ta činjenica ostaviti ravnodušnima?

Još je oko mjesec dana ostalo do kraja ove godine, godine koju je Generalna skupština Ujedinjenih naroda proglasila Međunarodnom godinom slatkih voda. Cilj proglašenja sasvim je jasan: skrenuti pozornost svjetske javnosti na problem ograničenoga vodnog bogatstva u svijetu te podizanje svijesti o važnosti i nezamjenjivosti te dragocjene tekućine. A upravo u godini koja je posvećena vodi, Hrvatska su se i Europa suočile s najvećom sušom u posljednjih pedeset godina. O razlozima i značenju suše znanstvenici su podijeljeni. Oni oprezni vjeruju kako je ova godina samo izuzetak, a drugi pak tvrde kako je ona pravilo, tj. početak ostvarivanja već odavno najavljenog scenarija za 21. stoljeće. Bilo kako bilo, i laiku je jasno da, što se prirode tiče, više ništa nije isto. Mnoga pitanja koja se nameću, slijevaju se u jedno: Što se zapravo događa? Da bismo stigli do praga traženih odgovora, probleme vezane za vodu moramo utvrditi u širem kontekstu događanja.

Ekološka kriza - moralni problem

Naše doba gotovo na svim razinama pati od kroničnog nedostatka čovjekova dužnoga poštovanja prema stvorenome tako da vapaj za izgradnjom ekološke svijesti postaje sve snažniji. U poruci koju su biskupi HBK uputili povodom parlamentarnih izbora u Republici Hrvatskoj kao jedan od kriterija prosudbe kome dati svoj glas, biskupi navode brigu o »zaštiti okoliša i očuvanje nacionalnoga bogatstva«. Nema sumnje: briga za stvoreno sve se više shvaća kao imperativ, a ne dodatak i nešto »sa strane«.

U poruci »Mir s Bogom Stvoriteljem - mir sa cjelokupnim stvorenjem«, koju je za svjetski dan mira 1. siječnja 1990. godine papa Ivan Pavao II. uputio svijetu, nalazi se nekoliko snažnih misli. Srž te poruke mogao bi se ovako izreći: Ozbiljnost ekološke situacije otkriva koliko je duboka čovjekova moralna kriza, što samo upućuje na hitnost potrebe odgoja za

ekološku odgovornost: odgovornost prema sebi, odgovornost prema drugima i odgovornost prema okolišu. Taj odgoj ne može počivati na otklanjanju modernog svijeta ili na mutnoj želji za povratkom u »izgubljeni raj«, nego na autentičnom obraćenju u načinu mišljenja i u ponašanju. No, iako ekološka kriza upozorava na hitnost moralne potrebe nove solidarnosti, današnje društvo neće naći rješenja tom problemu sve dok, s jedne strane, ozbiljno ne razmotri svoj način življenja, a s druge, dok vođe naroda cijeloga svijeta ne budu zaista uvjereni u apsolutnu nužnost te nove solidarnosti.

Čovjek - savjest zemlje

Čovjek je savjest zemlje, ali kad se odvoji od Boga Stvoritelja, izaziva nered koji se neizbježno odražava na ostatak stvorenja. Drugim riječima rečeno: Ako čovjek nije u miru s Bogom, ni sama zemlja nije, i obrnuto. No, za razliku od čovjekova lica koje može sakriti to nezdravo stanje, zemljino lice to ne može. Ono tuguje. Ta tuga zemlje zbog sve većeg pustošenja što ga je, u svijetu prirode, prouzrokovala ljudska ravnodušnost i neodgovorno ponašanje, iz dana u dan poprima sve vidljiviji i jezovitiji oblik. Jezera su sve manja, rijeke zagađenije, oceani sve kiseliji, poplave, suše i požari sve učestaliji, cikloni i tornadi sve razorniji. Red koji u svijetu postoji narušen je, a ekološko je pitanje doseglo takve razmjere da iziskuje hitnu i organiziranu odgovornost svih.

Izgradnja ekološke svijesti

Početak svjetske organizirane brige za okoliš može se smatrati 1972. godina kada je 5. lipnja u Stockholmu održan prvi sastanak Ujedinjenih naroda o okolišu. Kao spomen na taj povijesni sastanak svake godine održavamo *Svjetski dan zaštite okoliša*. Dvadeset godina nakon Stockholma 1992. godine u Rio de Janeiru dogodio se Samit o Zemlji na kojemu je između ostalog donesen program za 21. stoljeće, poznatiji kao Agenda 21. Očekivalo se da će ključne odluke Agende o načinu upravljanja gospodarstvima i osiguravanja budućnosti zaživjeti u konkretnim inicijativama i akcijama, no, pet godina nakon Rija 1997. godine u New Yorku ustanovljen je nerazmjer između planiranih i ostvarenih ciljeva preuzetih iz Rija. Postalo je jasno kako glavna zapreka da se globalni problemi zaštite okoliša riješe leži u nedostatku dobre volje i političkoj neosjetljivosti. Ni samit »o održivom razvoju« koji se dogodio prošle godine u Johaneshburgu nije donio neki značajniji pomak. Nedolazak američkoga predsjednika Georgea W. Busha i izjava Romana Prodijsa, predsjednika Europske komisije, da »nije pogodan trenutak za zaključivanje velikih političkih sporazuma«, dali su na znanje da trenutno postoje »mnogo važniji i veći problemi« od okoliša. Ono što je vidljivo jest to da odluke koje se donose i potpisuju na najvišim razinama, u većini slučajeva, imaju samo deklarativni karakter i politički su intonirane, jer stanje okoliša i dalje svjedoči o posvemašnjoj odsutnosti čovjekove brige kao i o bezobzirnom egoizmu moćnika svijeta.

Iako zemlja ima golemu mogućnost upijati bol, njezina moć ipak nije tolika da bi mogla »upiti« sve čovjekove zablude i njegoa neodgovorna djelovanja i ponašanja. Pobuna zemlje u obliku prirodnih nepogoda samo je logički slijed stvari, a učestalost tih promjena poziva nas da se zapitamo u kojem smjeru ide suvremeno društvo.

Briga za stvoreno - znak vremena

Većina se istraživača koji istražuju klimatske promjene slaže kako se već sada suočavamo s neizbježnim povećanjem globalne temperature i kako je velika vjerojatnost da su klimatske promjene već nastupile. Situacije koje smo ove, ali i prošle godine u Hrvatskoj iskusili idu

tome u prilog. Jer kako drugačije objasniti to što smo u zadnje dvije godine bili pogođeni dvjema ekstremnim pojavama: razornom poplavom i nezapamćenom sušom. Nema sumnje da je ljudski utjecaj na klimu veći od očekivanog, a naznake su da će u budućnosti prirodne nepogode biti sve iznenadnije, učestalije i ekstremnije. Ukoliko se ništa ne učini, čovječanstvo bi se vrlo brzo moglo suočiti s neželjenim posljedicama a klimatske bi promjene mogle izmaknuti kontroli.

Kao znak vremena javlja se potreba razvijanja programa za zaštitu okoline na svim razinama, što između ostaloga znači stavljanje svojih potencijala u službu općeg dobra i podupiranje međunarodnih organizacija, kao što je UN, i međunarodnih sporazuma, kao što je *Kyoto Protokol* - međunarodni sporazum za zaštitu čovjekove okoline. Na čelu onih koji se protive potpisu sporazuma nalazi se Sjedinjene Američke Države koje odbijaju ratificirati protokol jer ga smatraju nesavršenim i jer ima negativne posljedice za američku ekonomiju.

U dokumentu posvećenu okolini i razvoju, Papa ističe kako bi kršćani svoju obvezu zauzimanja za stvoreno, iz razloga što je to sastavni dio njihova vjerovanja, trebali shvatiti kao znak vremena. Božje nas posjedovanje svijeta potiče da olako ne prihvaćamo tumačenja drugih i ono što nam se servira kao gotov odgovor te da, pri izgradnji kritičke svijesti, ne uzimamo u obzir samo socijalnu pravdu koja odražava odnose među ljudima, već i ekološku koja odražava odnose između čovjeka i svih stvorenja. Namjerno uništavanje bilo kojeg oblika stvorenja je i suočavanje s Kristovim likom koji je prisutan u svim stvorenjima, jer Krist pati ne samo kad čovjek ostane bez prava i kad je iskorištavan, nego jednako i kad se oskvrnjuje i narušava integritet stvorenoga.

Ivan Milanović Litre

Nastavlja se

Glas Koncila, 48/2003